

91

A Művelődésügyi Minisztérium Szemléltető Filmkirendeltsége
diafilm sorozatából

242.szám

SPANYOLORSZÁG ÉS PORTUGÁLIA.

Földrajzi sorozat:42.

Készült: 1955.évben

Hegy és vízrajza.

Térkép

1. Pireneusok.

Spanyolország és Portugália Európa D-i félszigetei között a legnyugatibb fekvésű félszigetet, a legnagyobb és legtömegesebb hegységéről a Pireneusokról elnevezett Pireneusi félszigetet foglalja el. A Pireneusok 400 km hosszú zárt vonulattal választják el az 500 000 km² nagyságu területet a kontinenstől, emiatt a közlekedés szempontjából szigetnek tekinthető. A Pireneusokat a fiatalabb hegységképző erők a geológiai másodkor kréta korszakában torlaszolták fel tekintélyes /3000 m körüli/ magasságra. Képünk a hegláncok zártságát szemlélteti.

2. Maladetta csoport

A Pireneusok, tehát fiatal lánchegység, egymástól zezugos hosszanti völgyekkel elválasztott párhuzamos vonulatokból áll, ezeket csak a folyók szelik néhol harántvölgyekkel át. Legmagasabb csúcsa a Pic de Aneto /3404 m/. Zord fennsíkjáról körültekintve tisztán kivehetjük az egymásmögött párhuzamosan elhelyezkedő gerincek vonulatait.

3. El Aneto gleccser.

A hóhatár a Pireneusokban 3000 m körül van. E határ fölött minden csapadék hó és a térszin eljegesedett. A jégkorszakban ez a határ sokkal alacsonyabban húzódott, nyomait a csipkés hegyoldalak hűen megőrizték. A mai gleccsereket a tűző déli Nap erősen visszaszorította. Jellemző rájuk a viszonylag kis területű filmgyűjtőmedence és a hegyoldalról lassan aláereszkedő ugyancsak kis gleccsernyelv. Képünk a híres El Aneto gleccsert mutatja be mély hasadékjával.

4. Montserrat /Catalunya hegység/.

A spanyol-francia határ Földközi tenger parti pontjától az Ebra torkolatáig terjedő vidéket a Catalunya hegység uralja. Az igen erősen meggyúrt rétegekből álló hegység tektonikai helyzete még vitás, de valószínű, hogy a Pireneusok folytatása azzal a különbséggel, hogy itt a csapásirány AK-DNy-ivá válik. A Barcelona mögötti Montserrat csoportból mutatunk be egy hegyoldalt, melynek finomművű csipkéhez hasonlatos szeszélyes mintázatát a jég és a víz alakította ki.

5. Hermida-szoros /Cantabriai-hegység/.

A Pireneusok Ny-i folytatásában az Atlanti-óceán és a Spanyol Magasföld közé ékelve találjuk a Cantabriai-hegységet. Igen vad, szinte teljesen kopár, karsztos vidék. Ez is fiatal lánc-hegység és szinte hermetikusan zárja el a mögöttes területet a tengertől. Legmagasabbra a Picos de Europa tömzsében emelkedik /2665 m/. Képünk a híres Hermida-szorosnál mutatja be az Atlanti-óceán felé vivő ősi átkelő utat.

6. Alberracin /Mezeta/.

A Cantabriai-hegységtől D-re a félsziget legnagyobb kiterjedésű felszíni részére, a Spanyol Magasföldre vagy Mezetára érünk. Viszonylag magasan fekvő óriási tábla, egyhanguságát csak a fiatalkori törések és vetődések eredményeként kialakult Castiliai-választóhegység vonulatai bontják meg. Sivár, karsztos vidék. Kietlen mészkövet sokhelyütt a hajdani lefolyástalanság miatt felgyülemlett sós márga és agyagakaró borítja. A tönkfelületet csak néhol bontják meg gyér vízfolyások, melyeket a lakosság kénytelen eltorlaszolni, hogy vízhiányán segítsen.

7. El Chorro /Sierra Nevada/.

A Mezeta D-i része egyrészt az Andaluciai alföldre megy át, másrészt az Andaluciai hegyvidékben folytatódik. Mig ennek elővidéke /Jaéni hegyvidék/ fiatal ránchegegyység, addig a szorosabb értelemben vett Andaluciai hegység régi kőzetekből /főleg palából/ felépített masszívum. Legnevezetesebb és legmagasabb tagja a granadai Sierra Nevada. Neve havas hegységet jelent, de erre rácsúfol az, hogy csak egyes jól védett helyeit borítja örökhó, egyébként a Pireneusoknál magasabb /Mulhacen 3481 m/. D-i lejtője, keskeny partszegélyt hagyva szabadon, meredeken hajlik a tenger felé. Jellege kifejezetten magashegységi. Élesfoku szirtjeit vad szakadékok hasítják, egy ilyen mutat be képünk.

8. Toledo /Tajo folyó/.

A Spanyol Magasföld folyói, jellegüket tekintve, elütnek Európa folyóitól. Általában a Magasföld K-i peremén erednek, s a tönkfelületen sekély, terasz nélküli völgyben folynak a lejtéviszonyoknak megfelelően végig. A Ny-i peremen viszont nagy esésűvé válva sebes iramban rohannak tova, hogy csak a torkolati lapályon csendesedjenek el és váljanak egy kis szakaszon hajózhatóvá. E mechanizmus kialakulásának oka a hajdani lefolyástalanság. A folyóknak azóta még nem volt idejük esésgörbéjüket kidolgozni. A Tajo folyón mutatjuk be a jellegzetes sekély medret és a terasz nélküli völgyet.

9. Pasages /"Ria" part/.

A félszigetet, a pireneusi szakasztól eltekintve, mindenütt tenger határolja. A partvonal alakulása nagy változatosságot mutat. Mig a K-i és a D-i partot hosszan elnyúló lapos ivék jellemzik /néhol lagunák/, addig a Ny-i és ÉNy-i-t a "Ria" partok teszik változatossá. Keletkezésüket a tenger erős hullámverésének, a keresztben kifutó ellenálló gerincekkel váltakozó puhább kőzetekből álló völgyek sajátos viszonyainak és az általános süllyedésnek köszönhetik.

Növényzet

10. Mezeta növényzete

Spanyolország növényvilága, az egyes tájak nagy klimatikus és földtani eltérése miatt, rendkívül változatos. A Magasföld legnagyobb részén az erdőt már rég kiirtották. Jelenleg a csak legeltetésre alkalmas fátlan, füves rét a jellemző növénytársulás. Képünk a Mezeta D-i részéről származik, itt már tölgyfák /néhol ligetökké, kisebb erdőségekké csoportosulva/ élénkitik a tájat.

11. Paratölgy

A Mezeta szegélyvidékein és a tengerparti tartományokban is sokhelyütt a félsziget egy igen sajátos fánemére, az Európában egyedül itt tenyésző paratölgyre akadunk. A paratölgy kisebb erdőségeket, ligeteket alkotó 10-12 m magas, 40-60 cm vastag törzsű télizöld fa. Értékes kérgét /mint az a képen is látható/ gyűrűzéssel, fejszével májustól októberig fejtik. A fák igen hosszú életűek, egy fa 100-120 évig is fejthető kétrétegű kérgét szolgáltat. Kérgét ugyyszólván az egész világra innen szállítják. A legkülönbözőbb iparok területein nyer széleskörű felhasználást. A spanyol és portugál kivitelnek jelentős tételét adja.

12. Eucalyptus

Képünk gyönyörű eucalyptus fasort ábrázol az ÉNy-i Atlanti partok vidékéről. Az Ausztráliából származó, meleget és nedves, mocsaras talajt kedvelő, hatalmas sudár törzset növesztő fa itt is diszlik. A háttérben a Cantabriai-hegység elővonulatai láthatók.

13. Park Monserrataban

Portugália DNy-i részéből való a kép. Az éghajlat errefelé etéziás, ennek megfelelően az etéziás öv örökzöld keménylombu vegetációja van uralmon. Különösen a D-i partok /Algarve/ tájékán találunk rendkívül dus, üdezöld tenyészetet. A tájképnek elemei: a különböző törpe pálmák, ciprusfák, óriási harasztok stb.

14. Elche

A képteret uraló pálmák a Murcia tartománybeli Elche városának parkját díszítik. A világhírű pálmaligetet még az arabok ültették, ma 115 000 fából áll, s így az afrikai oázissal is méltán veszi fel a versenyt. A kép jobb oldalán látható csatorna vízvezetékül szolgál és a szükséges öntözővizet vezeti. A fa tetején látszó alak pedig az érett datolyát szedi le.

15. A Granadai várkert növényzete

Granada városának egyik híressége a még mór időből származó Alhambra palota. Ennek kertjét a kalifák a D spanyol mediterrán tájék minden szépségével ékesítették. A délszaki növények szemet kápráztató bujaságban tenyésznek itt. Mirtusz- /jobbra/, ciprus- /balra/, narancs-, agave-ligetek teszik felejthetetlenné a panorámát.

Település, lakosság

16. Településforma Közép-Spanyolországból

A spanyol települések formája igen sajátos. Tudnunk kell, hogy a spanyol város lakó nép. Házaik emeletesek, kőből vannak építve, lapos, égetett-cseréptetővel és minden díszítést nélkülöző homlokzattal. A meleg éghajlat miatt a lakosság életének jó részét a házak udvarain az utcákon és tereken tölti, a házak jobbra csak a Naptól és a kevés esőtől való védelmet szolgálják. A szobák kicsinyek, zsufoltak, az utcák szűk sikátorok. Az árkádk előtt álló lakosokról leri a szegénység.

17. Udvarrészlet /Toledo/

Egy parasztház udvarát látjuk. Mig az utcák és az utcára néző ablakok szűkek, addig az udvarra nyíló ablakok, ajtók, erkélyek, de maguk az udvarok is szélesek, tágasak. Igaz, az a mondás, hogy a spanyol házak homlokzata az udvar felé néz. Általában az udvarokon zajlik az élet.

18. Barlangváros

Almeria tartományból való a kép. A Sierra Nevada D-i hegycsoportja könnyen vájható mészkőből áll. A földből kinyuló karcsu, toronyszerű építmények: kémények, a tér nem egyéb mint háztető, jól látszanak a félköríves boltozatok, melyek a bejáratot jelzik az emberhez nem méltó sziklaodukba. Barlangváros a neve ennek a furcsa településnek. A fasiszta kormányzatnak nyilván nem szivügye a lakásviszonyok megjavítása.

Földművelés, állattenyésztés

19. Földművelés Asturiában

A lakosság zöme földművelésből és állattenyésztésből él. Északon a bő csapadékot élvező Asturiában és a baszk vidékeken főleg kukoricát, babot, burgonyát és takarmányt termesztenek. Az ország D-ibb száraz, forrónyaru szélein búzát, árpát, burgonyát, hüvelyeseket, szőlőt, déligyümölcsöt termelnek nagyobb mennyiségben. Az állattenyésztés főleg juhra, kecskére, lóra, öszvérre és szarvasmarhára szorítkozik. Az általános kulturális elmaradottság miatt a termelés külterjes. Képünk elhanyagolt szántóföldet ábrázol a Pireneusok lábánál.

20. Halásztelep

Igen nagy jelentőségű a halászat is. Az Atlanti-óceán partvidékein szardiniát, a Földközi tenger partjai mentén főleg tonhalat halásznak. A szardiniából jelentékeny mennyiség kerül exportra. Technikailag azonban a halászat is el van maradva, apró csónakokkal és kisebb vitorlásokkal úzik. A kép egy kis halásztelepet ábrázol a Vizcayai-öböl tájékáról.

Városok, kikötők

21. Madrid

A Spanyol Magasföld lapos tönkjének szinte mértani középpontjában, kopár, félsivatagi jellegű tájból élesen válik ki Madrid. Szabályos utcákkal, gyönyörű telepített parkokkal és régi műemlékekkel van tarkítva. Gépipara csak ujabban kezd fellendülni. Lakosainak száma közel 1 200 000.

22. Barcelona

Madridnál jóval jelentősebb, igen élénk kereskedő és gyárváros. A Földközi-tenger egyik legnagyobb forgalmu kikötője. Iparközül igen fontos a fonó-, szövő-, a vas- és gépipar. Lakosainak száma több mint 1 300 000.

23. Granada

Granadának, az ódon városnak látképét látjuk. A S-Nevada és a Jaeni hegyvidék között a kis Genil folyócska völgyében fekszik. A már időkben kalifák székhelye és az arab birodalom egyik központja volt. A régi idők dicsőségét még ma is rengetek műemlék őrzi, ezeket az idegenek előszeretettel keresik fel. Utcái oly szűkek, hogy kocsik nem is közlekedhet rajtuk. Lakosainak száma mindössze 150 000.

24. Malaga

A Földközi-tenger D-i partvidékének legfontosabb központja és legnagyobb kikötője. Igen termékeny mögöttes terület /Andalucia/ forgalmas behajózó helye. Innen exportálják a híres malagaszőlőt, narancsot és egyéb délgyümölcsöt. Lakosainak száma 250 000.

25. Lisboa /Lisszabon/.

Lisboa látképét ábrázolja a kép. Jól kivehetők a nyilegyenes pálmafákkal szegélyezett utcákkal. A sakkáblaszerűen beépített háttömbök előterében a királyi vár és az Arsenal látható. Lisboa Portugália fővárosa, a Tago folyó tölcsértorkolatában fekszik. Igen jól védett, forgalmas kikötő. Körülbelül 650 000 lakosa van. A világ egyik legszebb városa, azzá teszi a délszaki növényekkel beültetett csodálatos parkjai, modern villanegyedei és híres műemlékei.

26. Porto

A Duero folyó partjain épült Portugália második városa Porto. A híres portói bor- és szőlő kivitelnek központja. Forgalmas kikötő, 250 000 lakossal.

27. Gibraltár

Az angol imperializmus előretolt bástyája és katonai támaszpontja. A szoros őrzi a Földközi-tengeren a többi angol gyarmat

felé vivő nagy fontosságú utat. Jól látható a keskeny homoksánc, mely a különben Afrikához tartozó területet Európához csatolja. Az egész terület egy természetes sziklavár, melyet az angolok erődítéssé képeztek ki. Fontos hadi kikötő.

Készült a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalatnál, Budapest
Felelős vezető: Heitter Imre